

Jag har läst

Fallet Thomas Quick - Att skapa en seriemördare

Av Hannes Råstam

Den släpptes den 3 augusti 2012

Pia Hellertz läste den 16 augusti 2012

Texten är något uppdaterad den 4 november 2013.

Jag har läst en av de mest omskakande böcker någonsin, Hannes Råstams bok om *”Fallet Thomas Quick – Att skapa en seriemördare”*. Den är ofattbart otrolig. Han började skriva på den år 2009. Det mest fantastiska är Hannes Råstams envisa grävande, som går utöver det mesta. Jag citerar Dan Josefssons omdöme om Råstam:

”Hemligheten var hans förmåga att göra research i mycket stora volymer dokument. När Hannes blev intresserad av något arbetade han dag och natt. Han läste allt han kom över, och han kom ihåg det mesta han läste. Det var ingen slump att det var just Hannes som avslöjade att Quickdomarna var århundradets rättsskandal” (Josefsson, 2013, sid. 24)¹

Leif GW Persson avslutar sitt förord till boken med orden: *”Det är hemskt, det är sant och det är fullkomligt fenomenal läsning”*. Råstam börjar boken suggestivt med sitt första besök på Säter:

”Seriemördaren, sadisten och kannibalen Sture Bergwall hade inte tagit emot besök på sju år. /.../ Min fundering avbröts av att den 189 centimeter långa Sture Bergwall uppenbarade sig i dörröppningen ledsagad av två vårdare. /.../ log han osäkert och sträckte fram sin hand, lätt framåtböjd som för att inte tvinga mig att komma honom för nära. Jag betraktade handen som enligt innehavaren dräpt minst trettio människor. Hans handslag var fuktigt. Vårdarna var försvunna. Jag var ensam med kannibalen.”

Sen var jag fast. Och två dagar och 400 sidor senare helt tagen av denna helt osannolika historia.

Jag vill inledningsvis nämna Mattias Göranssons arbete med att färdigställa Råstams bok. Råstam fick sin cancerdiagnos år 2009 och var för svag för att färdigställa manuskriptet så Mattias, som är chefredaktör för tidningen *Filter*² åtog sig att göra det. Hannes Råstam dog i sin cancer den 12 januari 2012.

Hannes Råstam, Mattias Göransson och faktagranskaren Jenny Küttim fick 2012 års journalistpris för boken.³ Mattias Göransson har skrivit ett fint och intressant efterord till boken med rubriken *”Grävarens testamente”*, en biografi över Råstams liv och journalistiska karriär, på drygt 20 sidor. Här berättar han om Råstams grävande reportage och TV-dokumentärer, ofta tillsammans med *Uppdrag granskning*s Janne Josefsson, om när han grävde fram sanningen om polisbrutaliteten bakom Osmo Vallos död, om sexslaveriet från

¹ Josefsson, Dan (2013) *”Mannen som slutade ljuga – Berättelsen om Sture Bergwall och kvinnan som skapade Thomas Quick”*, Lind & co.

² <http://magasinetfilter.se/>

³ <http://carnegieinst.se/2012/12/03/2012-hannes-rastam-postumt-jenny-kuttim-och-mattias-goransson/>

öststaterna, och framförallt om hur Råstam lyckades få den incestanklagade pappan ”Ulf”, Bo Larsson, som hade blivit oskyldigt anklagad för övergrepp på sin dotter, helt friad. Dottern hade gått i terapi hos en terapeut, som planterade falska minnen hos flickan.

Bilden som tonar fram av Hannes Råstam visar en djupt engagerad, sanningssökande och human människa. Det var dokumentärerna som gjorde Sture Bergwall positiv till att möta Råstam, efter sju års tystnad, en tystnad som började 2001 när Leif GW Persson kallade honom ”mytoman” och underkände domarna mot Bergwall. Dessutom berättar Sture Bergwall att *”Det avgörande, det helt, helt avgörande, var att han hade sett det här med bensodiazepinerna. Han hade sett mig, och han hade sett missbruket. Där har vi knuten på något vis”* (sid. 395). Råstams stora utmaning var *”att knäcka morddomarnas påståenden att Quick känt till saker som enbart gärningsmannen skulle kunna känna till”* (sid. 396). Till slut upptäckte Råstam att det mesta av det som Quick visste hade han läst om i tidningen eller fått veta av sin terapeut, av polisutredaren eller av minnesforskaren. Resten fick han veta genom att utredarna silade fram *”slumpartade överensstämmelser”*. Men det räckte inte att några av domarna visade sig felaktiga. *”För om det även med Thomas Quicks erkännanden krävdes kompletterande bevisning för att han skulle kunna dömas, var Sture Bergwalls återtaganden meningslösa om Hannes Råstam fann att ett enda av domstolarnas övriga domskäl var korrekt”*, skriver Mattias Göransson i efterordet (sid. 396). Så Råstam fortsatte att gräva.

Hannes Råstam fick aldrig uppleva resultatet av sitt fantastiska arbete. I rättegång efter rättegång frikändes Sture Bergwall från samtliga åtta mord han erkänt och dömts för. Råstam hade önskat att få leva för att se alla domarna upphävida, men så blev det inte. Råstam lär ha haft nästan daglig kontakt med Quick under den tid han arbetade med boken. Jag vill citera ett stycke ur ”Grävarens testamente” som fördjupade min bild av Hannes Råstam:

”... firade en nära vän nyår på samma fest som familjen Råstam. Under kvällens gång försvann Hannes från sällskapet. En dryg timme senare återfanns han, instängd i ett av barnens sovrum och djupt inbegripen i ett mobilsamtal. Den lilla glimt av dialog som läckte ut gjorde det klart att personen i andra änden av linjen var Sture Bergwall. När alla andra skålade i champagne fick Hannes Råstam Sveriges mest ökände galning, som tillbringade nyårsafton inlåst på landets mest beryktade mentalsjukhus, att känna sig lite mindre ensam” (sid. 379).

Raderna fick tårarna att tränga fram och jag bestämde mig för att hedra Hannes Rådstams minne genom att kopiera ett foto av honom från Google och tända ett ljus för honom, nästan två år efter hans död. Men bättre sent än aldrig.

Vi är många som anser att han fick dö alldeles för tidigt. Det finns så enormt mycket mer att undersöka och gräva upp.

Rättsskandalen

Under påverkan av psykoanalys, som skapade falska minnen, och droger hade Thomas Quick under åren 1993 till 1997 erkänt 39 mord. Namnet Thomas Quick tog Sture Bergwall när mordutredningarna mot honom började i början av 1990-talet. Förnamnet var enligt Wikipedia efter hans påstådda första offer, Thomas Blomgren, och efternamnet var hans mors flicknamn. Efter sista domen år 2001 återtog Quick sitt tidigare namn Sture Bergwall,

samtidigt som han tog "time out" och tystnade. Det var först när Hannes Råstam tog kontakt, som Sture Bergwall valde att börja berätta.

Hannes visar genom sin säregna förmåga att strukturera och systematisera information hur både åklagaren Christer van der Kwast, förhørsledaren Seppo Penttinen, hans advokat Claes Borgström, hans psykoterapeut, objektrelationsteoretikern Birgitta Strähle samt en expert på förträngda minnen, Sven-Åke Christiansson, på ett märkligt sätt gemensamt förvanskade verkligheten med syfte att fälla Quick för massor med mord, trots att det i flera fall fanns bevisning för att mordoffren varken mördats (de hade drunknat) eller ens var döda. I några fall hade Quick till och med starkt alibi. Det är en helt otrolig historia, "en praktig rättskandal"⁴.

För mig blev det en sorg och besvikelse att Claes Borgström, som jag satt mycket högt som en human advokat med stor känsla för samhällets utsatta, nu verkar ha satt på sig skyggglappar mot sanningen. Jag tycker mig minnas ett märkligt argument han uttalat: "Om Thomas Quick vill bli fälld, så är det min uppgift som advokat att hjälpa honom med det." Men jag kan ha misstagit mig.

En annan besvikelse blev Göran Lambertz agerande. Han hade framstått för mig som en modig jurist som vågade ställa sig på de utsattas sida. Han var då justitiekansler, d.v.s. den myndighet som har till syfte att kontrollera att andra myndigheter följer Sveriges lagar och författningar. Enligt Hannes Råstam började Lambertz vackla när han konfronterades med de uppgifter som nu började komma fram, men facit visar att han fortsätter framhärda i att utredningarna var korrekta och att Sture Bergwall är skyldig. År 2006 tittade han på domarna på begäran av två av mordoffrens föräldrar, som var övertygade om att man valt fel mördare. Lambertz kommer fram till att:

"I det stora hela är domarna mycket gedigna och välmotiverade. (...) I ett par domar är antalet fakta som stöder erkännandet överväldigande. Det är alltså inte så, som har hävdats på sina håll, att domstolarna valt att tro på Thomas Quicks erkännande därför att några psykologer hävdar att han är trovärdig. Bevisningen har varit mycket mer solid än så" (sid. 395).

Tänk om Lambertz istället, som den modige och stridige person han framstått som, vid det ögonblicket valt att läsa ordentligt – vilket han senare beskyllts för att inte ha gjort – och istället insett att allt verkade vara fel och krävt att allt skulle undersökas ordentligt. Men - i en artikel i DN den 31 augusti 2012 fortsätter Lambertz att argumentera för att utredningarna var korrekta. Han skriver:

"Många fortsätter att beskriva fallet Thomas Quick som en gigantisk rättsskandal där 'de verkliga förövarna går fria'. Men då blundar man för den bevisning som faktiskt finns. Mot den bakgrunden är det en plikt för mig som någorlunda insatt i ärendet att agera."⁵

Den 25 oktober i år (2013) går Göran Lambertz, som sedan 2009 är justitieråd i Högsta domstolen⁶ och därmed sitter i rättsväsendets högsta instans, ut i ett "Bråk på Facebook om Sture Bergwall"⁷. Det är inte första gången. I september 2012 pågick en pinsam mailkonversation mellan de inblandade, som blev publicerad i Aftonbladet.⁸ Gamla vänner, Leif GW och Claes Borgström, har sedan dess slutat tala med varandra.⁹

⁴ <http://www.dn.se/ledare/huvudledare/en-praktig-rattsskandal/>

⁵ <http://www.dn.se/debatt/bevisningen-mot-quick-ignorerar-eller-forminskas/>

⁶ Högsta domstolens 16 domare benämns justitieråd och utnämns av regeringen efter ett öppet ansökningsförfarande. – Se mera: <http://www.hogstadomstolen.se/Justitierad/#sthash.EfyFhEa0.dpuf>

⁷ <http://www.aftonbladet.se/nyheter/article17719002.ab> - Bråk på Facebook om Sture Bergwall.

⁸ Läs mailen mellan Lambert och Quickutredarna, <http://www.aftonbladet.se/nyheter/article15467524.ab>

⁹ <http://nyheter24.se/nyheter/inrikes/97513-quick-soppa-kostade-mig-min-van>

Måndagen den 4 november 2013 föll sista domen och Sture Bergwall var helt frikänd. Något som Hannes Råstam alltså inte fick uppleva.

Quick fälldes för åtta mord¹⁰

Sture Bergwall fälldes för följande åtta mord:

- Yenon Levi, 24 år, hittas död 1988. Quick döms 1997, frias 2010.
- Therese Johannesen, 9 år, försvinner 1988. Quick döms 1998, frias 2011.
- Johan Asplund, 11 år, försvinner 1980. Quick döms 2001, frias 2012.
- Trine Jensen, 17 år, hittas död 1981. Quick döms 2000. Frias 2012.
- Gry Storvik, 23 år, hittas död 1985. Quick döms 2000, frias 2012.
- Marinus och Janni Stegehuis dödas 1984. Quick döms 1996, frias 2013.
- Charles Zelmanovits, 15 år, försvinner 1976, hittas 1993. Quick döms 1994. Åtalet nedlagt 31 juli 2013.

Samtliga är försvunna och/eller döda före 1988. Sture Bergwall började ”erkänna” och dömas år 1994. Det mest tragiska är väl att cirka sex-åtta mördare nu går fria genom det urusla polisarbetet. Eftersom lagen om preskription vid mord efter 25 år förändrats från den 1 juli 2010, så gäller att det inte längre sker någon preskription av de grövsta brotten, inklusive mord, om de begåtts *efter* den 1 juli 1985, d.v.s. året innan mordet på statsminister Olof Palme, vilket i det fallet innebär att de dokument som kunde ha blivit offentlig handling när preskriptionstiden skulle ha gått ut efter 25 år, år 2011, nu fortsätter att vara sekretessbelagda. Medan däremot mordet på Catrin da Costa år 1984, vilket också verkar vara ett kontroversiellt mord,¹¹ nu är preskriberat, vilket innebär att mördaren/na nu går fria. Detsamma gäller de mördare som varit aktuella i ”Thomas Quick-fallen” om jag förstått det hela rätt. Med undantag för de två fall där dödsfall eller försvinnande skedde 1988. Dessa kan fortfarande utredas. De övriga kan nu känna sig säkra.

På sin blogg skriver Sture Bergwall den 4 november 2013:

”Jag ber alla som jag drabbade hårt och illa under de år jag bar falskt namn oförbehållsamt om ursäkt: offers anhöriga, min familj, utpekade medgärningsmän, docenten i rättspsykologi Nils Wiklund, avlidne Astrid Holgersson, advokaten Kerstin Koorti, Ulf Åsgård, Leif GW Persson och flera. Ett alldeles särskilt förlåt riktar jag till Anna-Clara och Björn Asplund.”¹²

Sture Bergwall har nu en tung psykisk börda att bära i framtiden. Nu ska en ny psykiatrisk utredning avgöra om och när Sture Bergwall kan bli en helt fri man. Hannes Råstams fantastiska arbete kommer sannolikt att få efterverkningar för lång tid framöver. Och Dan Josefsson har fortsatt grävandet i sin bok *”Mannen som slutade ljuga – Berättelsen om Sture Bergwall och kvinnan som skapade Thomas Quick”*.

Intressanta länkar

Jag vill gärna lyfta fram Hannes Rådstams dokumentärer här ifall du som läsare inte sett dem. Jag såg Hannes Rådstams dokumentärer när de sändes 2008. Programmen finns numera på Youtube – se länkar nedan.

<https://www.youtube.com/watch?v=epx1X2cuc-U> Thomas Quick del 1, *”Sätters hemlighet”* och <https://www.youtube.com/watch?v=V4gFjYTYzys> Thomas Quick, del 2, *”Berättaren”*

¹⁰ Wikipedia har en detaljerad redovisning, http://sv.wikipedia.org/wiki/Thomas_Quick.

¹¹ *Vittne i ”da Costa-fallet” hittad mystiskt död i Thailand*, <http://www.aftonbladet.se/nyheter/article16968537.ab>

¹² <http://sturebergwall.wordpress.com/> 4 november 2013

Det lär finnas en tredje del också, men den hittar jag inte på Youtube.

Dokument inifrån – Thomas Quick – *Att skapa en seriemördare*.

<https://www.youtube.com/watch?v=w5NilRLGYg8>

De följande länkarna är exempel på den debatt som följde med bokens publicering.

http://www.svd.se/kultur/rastam-om-vardcirkusen-quick_7399438.svd

<http://www.aftonbladet.se/kultur/article15256703.ab>

<http://www.aftonbladet.se/ledare/ledarkronika/evafranchell/article15204402.ab>

<http://allehanda.se/mer/kultur/bocker/1.4993159-och-fortfarande-gar-mordarna-fria>

Sture Bergwall har numera ett par bloggar. Mycket intressant läsning. Han är en utmärkt skribent och har verkligen skrivandets gåva:

<http://sturebergwallsblogg.wordpress.com/> ”I den här bloggen har jag valt att samla längre inlägg med resningsansökningar etc. Min andra blogg uppdaterar jag betydligt oftare, vanligtvis ett nytt inlägg måndagar, onsdagar och fredagar” skriver Sture Bergwall.

Bergwalls andra blogg har adressen <http://sturebergwall.wordpress.com/>. Här berättar han om sina tankar och känslor inför det som händer och har hänt.

Släkt berättar om sina erfarenheter

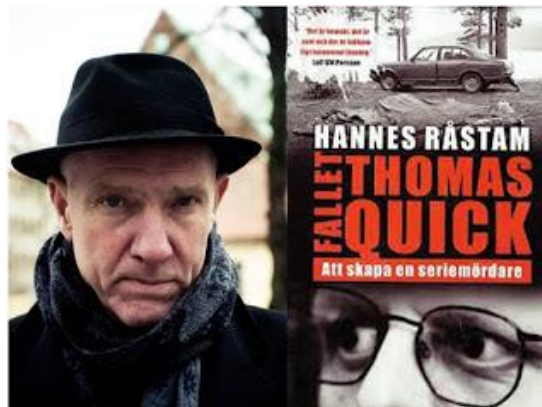
En mycket intressant intervju med Sture Bergwalls systerson finns på

<http://www.svtplay.se/klipp/122528?type=embed>.

På nedanstående länk intervjuas Johan Asplunds pappa, 44 år efter sonens försvinnande. I det fallet fanns det starka skäl för en annan misstänkt, men det struntade polisen i, och en sannolik mördare gick fri genom polisens tillkortakommanden.

<http://www.svtplay.se/klipp/223865/gomorr-on-sverige-anhoriga-i-soffan-om-rattskandalen-thomas-quick> (från 7 augusti 2012). Dessutom deltar Mattias Göransson, Filters chefredaktör, han som slutredigerade boken eftersom Hannes Rådstam dog i januari 2012. Jag vet inte hur länge SVT Play-inslagen ligger kvar.

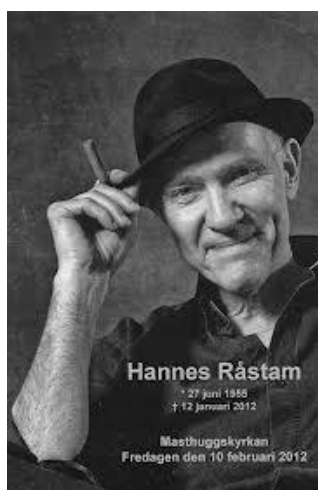
Ja se det var verkligen ett omskakande och lärorikt läsäventyr och jag hoppas innerligt för allas skull att det blir en oberoende granskningskommission av historien, som Hannes Rådstam önskade och som bland andra ett av ”mordoffrens” far önskar. När jag skriver detta håller jag på att läsa Dan Josefssons bok ”*Mannen som slutade ljuga*”, men det blir en ny text.

Min stora beundran

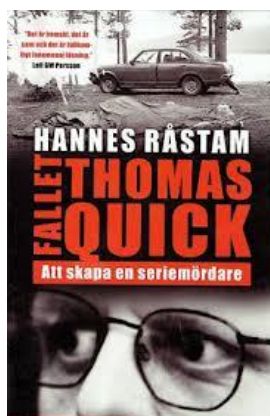
Mattias Göransson berättar i efterordet ”*Grävarens testamente*” att när han gick in i Rådstams laptop för att beräkna storleken på hans ”Quickarkiv” fann han att mappen rymmer 12.5 gigabyte data, uppdelade på 5 918 dokument som i sin tur är sorterade i 402 mappar. Själv berättar Rådstam att: ”*Att placera in de olika morden kronologiskt, och kartlägga exakt vad Quick visste och inte visste vid de olika tidpunkterna, det var otroligt tidskrävande och krävde att jag hade precis allt material on the top of my head*” (sid. 397).

Genom sitt grävande, sitt frågande, sitt gränslösa och tålmodiga sanningsökande har Hannes Råstam gjort skillnad. Jag är full av beundran.

Eftersom jag är inspirerad av den danske författaren och intuitions-begåvningen Martinus, är jag övertygad om att vi överlever döden, och att vi bara lägger ifrån oss våra risiga fysiska kroppar. Därmed tror jag mig ”veta” ☺ att Hannes nu hamnat i en ny och spännande livssituation, där han har stora möjligheter, dels att forska om ”livet på andra sidan”, men också att inspirera oss som finns kvar att kämpa för att synliggöra och avslöja fel och orättvisor och att bygga en bättre värld tillsammans. Hannes upptäckte sannolikt till sin glädje att hans svaga och sjuka kropp bara var ett tillfälligt skal och att han nu åter är frisk och stark och full av energi.

Tack för allt du gjorde, Hannes! Jag hoppas du njuter av tillvaron nu! Jag tror till och med att du fick ta med dig cigarrerna till himlen och att de nu smakar gott igen.

Boken finns på Bokus i pocket för 45 kr och inbunden för 219 kr. På Adlibris kostar pocketupplagen också 45 kr

Det har skrivits flera böcker om Thomas Quick, som jag inte har läst - ännu:

Bergwall, Sture & Bergwall, Sten-Ove (2009) *Thomas Quick är död* (den har jag beställt)

Josefsson, Dan (2013) *Mannen som slutade ljuga – Berättelsen om Sture Bergwall och kvinnan som skapade Thomas Quick* (den läser jag för närvarande)

Larsson, Dan (2012) *Mytomanen Thomas Quick – från början till slutet*

Mattsson, Janne (2011 – ebok) *Gåtan Thomas Quick*

Svensson, Pelle (2010) *Quick – Den stora rättsskandalen*

”Det kommer att skrivas böcker och essäer om mig, medan jag lever och när jag är död. Flera kommer att beskriva mig och berätta vem jag är eller var. Jag är den du lyssnar på och det är bara jag som bär på mig i mig, som känner mig i alla delar och som kan berätta.

Ingen annan kan veta hur det är att ha levt under annat namn och varit dömd för att ha begått åtta mord.

Ingen annan vet hur de sju tysta åren levdes: den djävulusiska vetenskapen om vad som var sanning, om mördare som gått fria, om Sätersekten, om uppgivenhet, om längtan efter familjen och den bottenlösa förtvivlan den gav, om att bli fri utan att äga frihet.”

Sture Bergwall i bloggen den 5 november 2013.